

FÖRETAGAROMBUDSMANNEN

Stiftelsen Den Nya Vällfärden
Danderydsgatan 10
Box 5625
114 86 Stockholm

PROMEMORIA

Datum 2005-10-04
Ärende FO 2005-005
PM nr 2 (slutlig bedömning)
Utredare Mårten Hyltner

Utredning avseende SOU 2005:2, Radio och TV i allmänhetens tjänst – Finansiering och skatter

Bakgrund

Det har cirkulerat uppgifter i media om att mobiltelefoner som kan ta emot rörliga bilder kommer att beläggas med TV-avgift.¹ Bakgrunden till debatten synes vara att Telia numera erbjuder sina abonnenter möjligheten att via mobiltelefon se korta direktsända nyhetssändningar från TV4. Vad gäller lagstiftningen på området så trädde en ändring av lagen (1989:41) om TV-avgift ikraft den 1 augusti 2005. Ytterligare lagändringar har föreslagits i SOU 2005:2, *Radio och TV i allmänhetens tjänst*.

Gällande reglering

Enligt 1 § lagen om TV-avgift skall den som innehar en TV-mottagare betala TV-avgift för mottagaren till Radiotjänst i Kiruna AB (RIKAB).

Av 2 § samma lag framgår bland annat att hushåll betalar en enda TV-avgift för samtliga de TV-mottagare som är avsedda att användas i hushållet.²

I 3 § samma lag anges bland annat att företag normalt betalar en TV-avgift per varje påbörjad grupp om tio TV-mottagare.

I 4 § samma lag stadgades att skyldigheten att betala TV-avgift inte omfattar sådana TV-mottagare som på grund av sin konstruktion inte kan användas för att ta emot markbundna sändningar. Detta lagrum upphörde dock att gälla den 1 augusti 2005 och skyldigheten att betala TV-avgift omfattar således numera även TV-mottagare som inte kan ta emot markbundna sändningar.³

¹ Se exempelvis tidningen Mobil (den 19 maj 2005), SvD (den 20 maj 2005) och Aftonbladet (den 19 maj 2005).

² Detta gäller även för samtliga TV-mottagare på sjukhus och liknande inrättningar, förutsatt att de är avsedda att användas av dem som får vård, samt för samtliga TV-mottagare som finns på samma butiks- eller demonstrationsställe för mottagare.

³ Motivet bakom denna ändring synes vara att SVT och UR numera tillhandahåller sitt programutbud även via satellit (vilket inte var fallet vid tiden för lagens införande) samt att det analoga marknätet snart kommer tas ur drift, se prop. 2004/05:155, s. 18 f.

I 8 § lagen om TV-avgift stadgas bland annat att innehavare av avgiftspliktig TV-mottagare är skyldiga att anmäla innehavet till RIKAB samt att yrkesmässig överlåtelse eller uthyrning i detaljhandeln av TV-mottagare skall av överlåtaren eller uthyraren anmälas till RIKAB.

Som framgår av idag gällande bestämmelser är skyldigheten att betala TV-avgift kopplad till innehavet av en (eller flera) TV-mottagare. Vad som, i lagens mening, utgör en TV-mottagare framgår av förarbetena till lagen om TV-avgift.⁴ Enligt RIKAB⁵ räknas som TV-mottagare sådan utrustning som kan ta emot och förmedla rörliga bilder, dvs:

- TV
- Video med kanalväljare
- Dator med TV-kort
- Videokamera med kanalväljare
- DVD-spelare

SOU 2005:2, Radio och TV i allmänhetens tjänst – Finansiering och skatter

Bakgrund och överväganden

Utredningen tillsattes med uppdraget att ta fram ett underlag beträffande vissa frågor om finansieringen av verksamheten inom radio och TV i allmänhetens tjänst. Utredningens främsta uppgift var att behandla frågor om avgiftsskyldighet och uppbörd av TV-avgiften, medelstillelning till programföretagen⁶ samt skatteplikt enligt mervärdesskattelagen (1994:200).⁷

Utredningen har i sitt arbete utgått från en i huvudsak oförändrad inriktning när det gäller grunderna för den svenska public serviceverksamheten. Utredningen har diskuterat alternativ till att verksamheten finansieras genom en särskild avgift som betalas av innehavarna av TV-apparater men anser inte att någon förändring bör ske i detta avseende.⁸

Enligt utredningen går utvecklingen mot att det blir möjligt att via delvis nya distributionssätt ta emot utsändningar av TV-program och det antas att allt fler

⁴ Prop. 1988/89:18, s. 43 f.

⁵ www.radiotjanst.se, den 10 augusti 2005

⁶ Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion

⁷ Se dir.2003:120, Vissa frågor avseende radio och TV i allmänhetens tjänst

⁸ SOU 2005:2, s. 165 ff samt 190

kommer att skaffa sig utrustning för sådan mottagning. Det är dock sannolikt att i praktiskt taget alla sådana hushåll kommer det att också finnas kvar vad som vardagligen kallas en TV-mottagare. Utredningen drar slutsatsen att det på sikt inte är osannolikt att den tekniska utvecklingen kommer att skapa oklarheter kring huruvida viss utrustning utgör TV-mottagare i lagens mening, vilket skulle kunna leda till att public serviceföretagans intäkter minskar, och därför föreslagit att avgiftsskyldigheten anpassas till den tekniska utvecklingen.⁹

Utredningens förslag

Enligt utredningens förslag döps TV-avgiften om till medieavgift. Liksom TV-avgiften skall medieavgiften betalas oavsett om man verkligen tar del av programföretagets utbud eller inte och den skall betalas av enskilda och företag.¹⁰ Avgiftsskyldighet skall föreligga vid innehav av TV-mottagare och är utformad så att det är innehavaren som är avgiftsskyldig och inte apparaten i sig som är avgiftspliktig.¹¹ Alltså, om det inte är ägaren av en TV-mottagare som innehar mottagaren (såsom vid uthyrning) är det innehavaren som skall betala avgiften. Som TV-mottagare skall räknas sådan teknisk utrustning som kan ta emot utsändning eller vidareutsändning av TV-program från SVT eller UR. Utrustningen skall ha en inbyggd monitor eller motsvarande (exempelvis en projektor) för presentation av bilden eller ha en utgång där en separat monitor eller motsvarande kan anslutas. Definitionen omfattar alla typer av elektriska apparater med denna funktion och innebär en utvidgning av begreppet TV-mottagare i förhållande till nuvarande regler.¹² Dåliga mottagningsförhållanden kommer inte att medföra avgiftsfrihet.¹³

Med utsändning eller vidareutsändning avses en sändning som ”är avsedd att tas emot av allmänheten och som samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den (rundradiosändning).”¹⁴ Från rundradiosändningar skiljs så kallade pay-per-view och video-on-demand tjänster, vilka kräver att den enskilde särskilt måste beställa TV-tjänsten för att kunna ta emot denna.¹⁵

⁹ SOU 2005:2, s. 190

¹⁰ SOU 2005:2, s. 191

¹¹ a.st.

¹² a.a., s. 189

¹³ a.a., s. 192

¹⁴ a.st.

¹⁵ a.st.

Enligt utredningen bör avgiftsskyldighet inte föreligga för den som innehar en dator med Internet-uppkoppling och som endast via detta distributionssätt kan ta emot rundradiosändningar från SVT och UR. Enligt utredningens bedömning skulle avgiftsskyldighet i dessa fall kunna leda till stora konsekvenser för exempelvis företag med ett stort antal datorer med Internetuppkoppling. Mot bakgrund av att SVT och UR inte tillhandahåller innehållet i sina kanaler fullt ut på sina respektive hemsidor är sådan avgiftsskyldighet inte rimlig. Utredningen anser dock att denna avgiftsfrihet kan behöva omprövas om förutsättningarna ändras.

Företagarombudsmannens bedömning

Det ligger utanför Företagarombudsmannens område att uttala sig om det lämpliga i den av lagstiftaren valda finansieringsformen för public serviceföretagen. Det finns däremot anledning att framföra synpunkter på hur denna finansiering utformats samt det förslag på framtida finansiering som lagts fram i SOU 2005:2.

I utredningen föreslås utvidgning av begreppet TV-mottagare. Med denna utvidgning skulle, principiellt sett, ett stort antal tekniska apparater (exempelvis mobiltelefoner) kunna komma att falla inom definitionen TV-mottagare. Till skillnad från den överväldigande delen av de TV-apparater som fanns då lagen om TV-avgift antogs är mobiltelefoner inte stationära utan just mobila.

Innehavarebegreppet bör förtydligas

Både i nuvarande lagstiftning samt i utredningens förslag kopplas avgiftsskyldigheten till *innehavet* av en TV-mottagare. Vad som utgör innehav är däremot inte närmare definierat. På RIKAB:s hemsida anges att "[a]llmänt sett bör som innehavare anses den som har hand om TV-mottagaren och som därmed kan ha direkt nytta av den. Som huvudprincip bör således gälla, att den som utnyttjar en TV-mottagare skall betraktas som innehavare."¹⁶ Äganderätten till TV-mottagaren är således inte avgörande för frågan om avgiftsskyldighet. Att det inte heller är besittningen av TV-mottagaren som avgör frågan om avgiftsskyldighet får anses framgå av RIKAB:s uppgift att den som har magasinerat eller på något sätt avskiljt TV-mottagaren från bostaden/hushållet kan avanmäla sitt TV-innehav.¹⁷

¹⁶ www.radiotjanst.se, den 11 augusti 2005

¹⁷ a.st.

I normalfallet torde det vara förhållandevis enkelt att avgöra vem som är att anse som innehavare av en viss TV-mottagare. I anställningsförhållanden kan det dock vara svårare. Om ett företag tillhandahåller en anställd en bärbar dator med inbyggt TV-kort är denna att betrakta som en TV-mottagare. Frågan är dock vem som är att anse som innehavare av den bärbara datorn, den anställde eller företaget.

Det kan tyckas att detta är ett problem av mindre omfattning och vikt. Med beaktande av den snabba tekniska utvecklingen i samhället finns det dock anledning att befara att till exempel mobiltelefoner inom en snar framtid kan komma att hamna inom det föreslagna och utvidgade TV-mottagarbegreppet. Vid sådana förhållanden är det ur företagarsynpunkt av yttersta vikt att det står helt klart vem som skall räknas som innehavare av en företagsmobiltelefon, företaget eller den anställde.

Enligt ovan redovisade principer borde, såvitt Företagarombudsmannen kan bedöma, den anställde betraktas som innehavare av den bärbara datorn. Rättsläget får dock anses oklart i detta avseende och ett klagörande är därför på sin plats.

Det bör införas ett TV-avgifts/medieavgiftstak även för företag

Ett hushåll betalar aldrig mer än en TV-avgift oavsett hur många TV-mottagare hushållets medlemmar innehar. En överväldigande majoritet av landets hushåll betalar redan TV-avgift.¹⁸ En utvidgning av begreppet TV-mottagare kommer därmed endast ha en begränsad ekonomisk betydelse för fysiska personer.¹⁹ För företag riskerar emellertid en utvidgning av begreppet TV-mottagare att få betydande ekonomiska konsekvenser. Företag måste betala TV-avgift/medieavgift för varje påbörjat tiotal TV-mottagare och det finns således inte någon yttre gräns för antalet TV-avgifter/medieavgifter som kan komma ifråga.

Många företag är helt beroende av teknisk utrustning såsom mobiltelefoner och datorer för att överhuvudtaget kunna bedriva en meningsfull affärsverksamhet. Både datorer och mobiltelefoner, åtminstone nyare modeller ej av budgetkaraktär, kan ta emot och presentera rörliga bilder. Naturligtvis tillhandahåller företag inte sina

¹⁸ SOU 2005:2, s. 177

¹⁹ Utvidgningen av TV-mottagarbegreppet kommer däremot att få konsekvenser ur integritetshänseende eftersom fler apparater än tidigare kommer vara underkastade reglerna om försäljares rapporteringsplikt till RIKAB. Om, exempelvis, mobiltelefoner skulle komma att falla in under TV-mottagarbegreppet kommer således försäljare av mobiltelefoner vara tvungna att registrera och rapportera alla köpare av mobiltelefoner till RIKAB. Se SOU 2005:2, s. 32.

anställda sådan utrustning för att dessa skall titta på TV utan på grund av att de bedöms främja näringsverksamheten.

Med den föreslagna utvidgningen av TV-mottagarbegreppet riskerar tekniska arbetsredskap vars huvudsakliga användningsområde inte är att ta emot och presentera TV-sändningar att i lagens mening ändå betraktas som TV-mottagare och därmed utgöra grund för avgiftsskyldighet. Enligt utredningens förslag skall visserligen avgiftsskyldighet inte föreligga för datorer som endast via Internet kan ta emot rundradiosändningar från SVT och UR. Detta undantag verkar dock huvudsakligen ha motiverats med att SVT och UR för närvarande inte tillhandahåller sina programutbud fullt ut via detta distributionssätt. Frågan är vad som händer den dag SVT och UR beslutar att tillhandahålla sitt programutbud även via Internet.

Som tidigare noterats kan det, mot bakgrund av den snabba teknikutvecklingen, inte uteslutas att mobiltelefoner och datorer i framtiden kan komma att falla inom det utvidgade TV-mottagarbegreppet. Detta skulle kunna leda till orimliga konsekvenser för exempelvis företag med många datorer och mobiltelefoner, vilket enligt Företagarombudsmannen skulle utgöra en allvarlig brist i det svenska företagarklimatet. Det är därför motiverat att redan i samband med införandet av ett utvidgat TV-mottagarbegrepp även införa ett tak för hur många TV-avgifter/medieavgifter ett företag kan bli skyldigt att betala.

Företagarombudsmannen verkar, på initiativ av Stiftelsen Den Nya Välfärden, för ett bättre företagarklimat i Sverige. Arbetet sker genom utredning och publicering av konkreta exempel på brister i företagarklimatet. Företagarombudsmannen har en styrelse bestående av företagare, ekonomer och publicister som på ideell basis leder verksamheten. I bedömningen av förevarande fall deltog Patrik Engellau, Camille Forslund, Monica Werenfels Röttorp och Edward Waller.